ÖLÇME, DEĞERLENDİRME VE SINAV HİZMETLERİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

TÜRKİYE YÜZYILI MAARİF MODELİ

ÖĞRENME ETKİNLİKLERİ

9. Sınıf

DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ

Etkinliklerin cevap anahtarı için karekodu okutun.

İÇİNDEKİLER

DKAB.9.3.1. İslam'da ibadet ve ibadetin temel ilkeleri hakkında bilgi toplayabilme 2

a) İslam'da ibadet ve ibadetin temel ilkeleri hakkında bilgiye ulaşmak için kullanacağı kaynakları araştırır.
b) Kaynakları kullanarak İslam'da ibadet ve ibadetin temel ilkelerine dair bilgileri bilgi toplar.
c) İslam'da ibadet ve ibadetin temel ilkeleri hakkında ulaştığı bilgileri temel kaynaklardan faydalanarak doğrular.
ç) İslam'da ibadet ve ibadetin temel ilkeleri hakkında ulaştığı bilgileri kaydeder.

DKAB.9.3.2. İslam'da temel ibadetleri sınıflandırabilme 6

a) Dinin temel kaynaklarından ibadetlerin sınıflandırılmasında kullanılan ölçütleri açıklar.
b) Sınıflandırma ölçütlerine göre İslam'da temel ibadetleri ayırt eder.
c) İslam'da temel ibadetleri tasnif eder.
ç) İslam'da temel ibadetlerin neler olduğunu isimlendirir.

DKAB.9.3.3. İnsan ve ibadet ilişkisini yorumlayabilme 11

a) İnsan ve ibadet ilişkisini inceler.
b) İnsan ve ibadet ilişkisini kendi hayatı için anlamlı hâle getirir.
c) İnsan ve ibadet ilişkisini nesnel ve doğru bir şekilde ifade eder.

DKAB.9.3.4. Bakara suresi 21, Zariyat suresi 56 ve Hicr suresi 99. ayetlerin mesajlarını özetleyebilme 15

a) Ayetlerde verilen mesajlarla ilgili çözümleme yapar.
b) Ayetlerde geçen konuları sınıflandırır.
c) Ayetlerde verilen mesajları açıklar.

İbadette Asıl Olan Ne?

İbadet; Allah'a itaat bilinciyle, kalpteki samimiyetin belirlenen kurallarla bütünleşmesidir. Yalnızca belli uygulamalardan ibaret olmayan ibadet; Allah rızası için yapılan her güzel davranışı da kapsar.

9. sınıf öğrencisi Rıfat, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinde işlenen 'İbadetlerin Temel İlkeleri' konusunu dinlemektedir. Derste öğretmen, ibadetlerin yalnızca şekilden ibaret olup olmadığı ya da niyetin tek başına yeterli sayılıp sayılamayacağı üzerinde durur. Rıfat, anlatılanları dikkatle dinlerken konunun farklı yönleri olabileceğini düşünür. Bu sırada öğrenciler arasında dikkat çekici bir tartışma başlar.

Arda söz alarak şöyle der: "Bir ibadetin değeri, sadece zahiri yönünün ve kurallarının eksiksiz yerine getirilmesine bağlıdır. Görünüşte bir eksiklik yoksa ibadet tamamlanmış sayılır; kişinin niyeti veya iç dünyası sonucu değiştirmez."

Duygu ise farklı bir görüş ortaya koyar: "Bence önemli olan tek şey iyi niyettir. Kalbim temizse ve Allah'a yöneliyorsam, ibadetin belirlenmiş yöntemlerle yapılmasının fazla önemi yoktur. Önemli olan içtenliktir."

Rıfat bu tartışmayı dikkatle dinlerken öğretmeni tahtaya şu notu yazar: "İbadet; Allah'a itaat bilinciyle, kalpteki samimiyetin belirlenen kurallarla bütünleşmesidir. Yalnızca belli uygulamalardan ibaret olmayan ibadet; Allah rızası için yapılan her güzel davranışı da kapsar." Bu açıklama Rıfat'ın zihninde yeni bir kapı açar. Arkadaşlarının görüşlerinin eksik kaldığını fark eden Rıfat'a göre ibadet; hem şekil hem de kişinin kulluktaki samimiyetinin oluşturduğu bir bütündür.

Aşağıdaki soruları verilen metne göre birbirinden bağımsız olarak cevaplayınız.

1. **Arda'nın düşüncesini, yanda verilen karekodu okutarak ulaşacağınız ayetlerin mealleri çerçevesinde açıklayınız.**

2. **Duygu'nun düşüncesini, yanda verilen karekodu okutarak ulaşacağınız hadisin mesajı çerçevesinde açıklayınız.**

3. **Bu olayda Rıfat'ın düşüncesini, yanda verilen karekodu okutarak ulaşacağınız ayetin mesajı çerçevesinde açıklayınız.**

Rıfat, sınıftaki tartışmada ortaya konulan iddiaları öğretmeninin tahtaya yazdığı kriterlere göre aşağıdaki tabloda analiz edecektir. Rıfat'ın hazırladığı tabloda boş bırakılan yerleri metinden çıkarım yaparak tamamlayınız.

	İddiası	İbadetlerle İlgili Dikkate Alınmayan İlkeler
Arda	Sadece şekil yeterlidir.	.....
Duygu	Sadece niyet yeterlidir.	.....

	İddiası	İbadetlerle İlgili Vurgulanan Temel İlkeler
Rıfat	Niyet ve şekil bir bütündür.	.....

Rıfat, öğrendiği bilgilerle bir kavram haritası taslağı oluşturur. Ancak haritanın tamamlanması için bazı noktaların doldurulması gerekmektedir. Haritada boş bırakılan yerleri metindeki bilgilerden ve ulaştığınız kaynaklardan yararlanarak tamamlayınız.

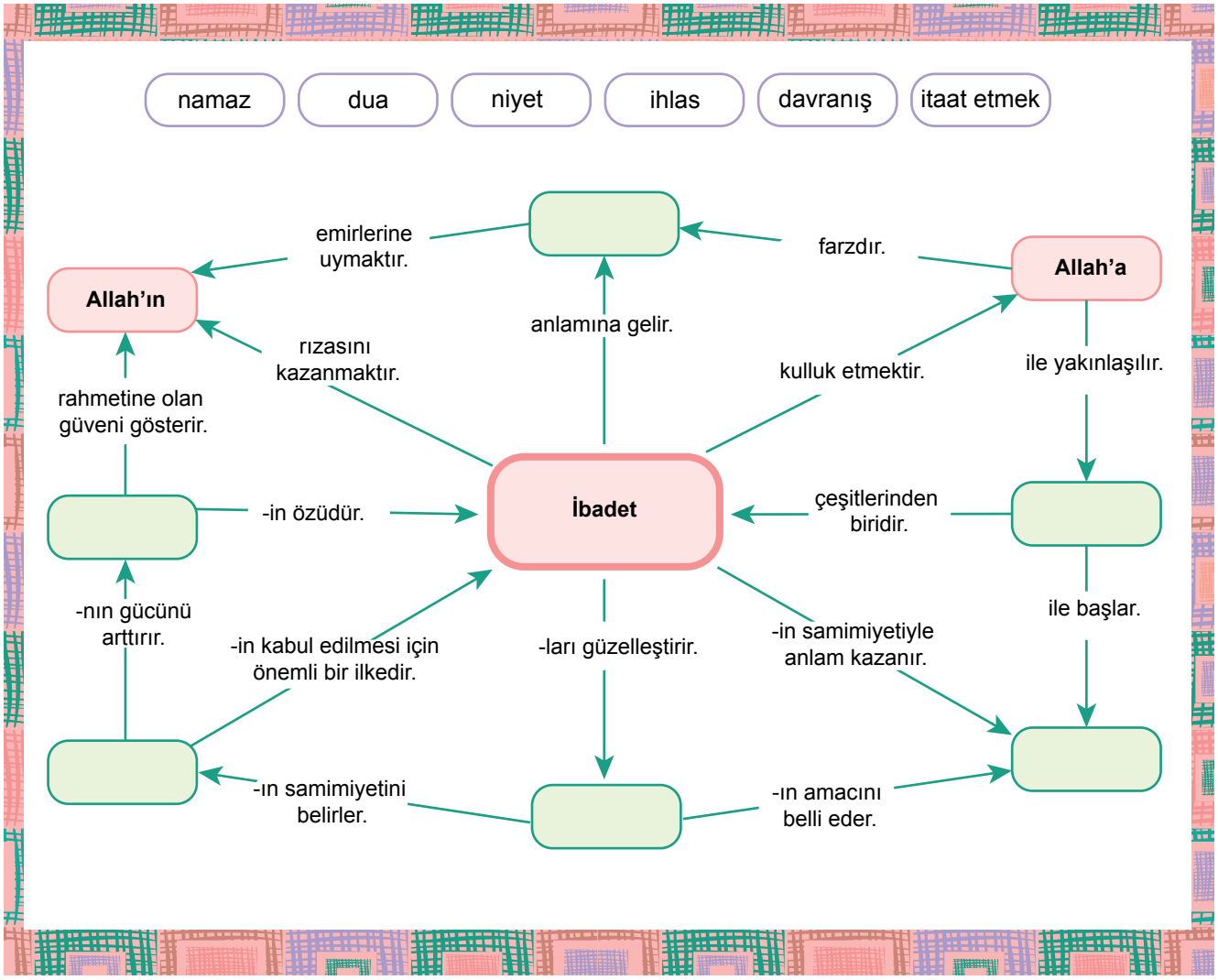

Rıfat, ibadetin ilkelerini gösteren beş yapraklı bir çiçek modeli hazırlamıştır. Araştırmaları sonucunda çiçeğin üç temel yaprağının; "Kur'an ve sünnete uygunluk, niyet ve ihlas" ilkeleri olduğunu belirlemiştir.

Siz de çiçeğin tam anlamıyla açmasını sağlamak için boş kalan yapraklara ilkelerin adını yazarak açıklayınız.

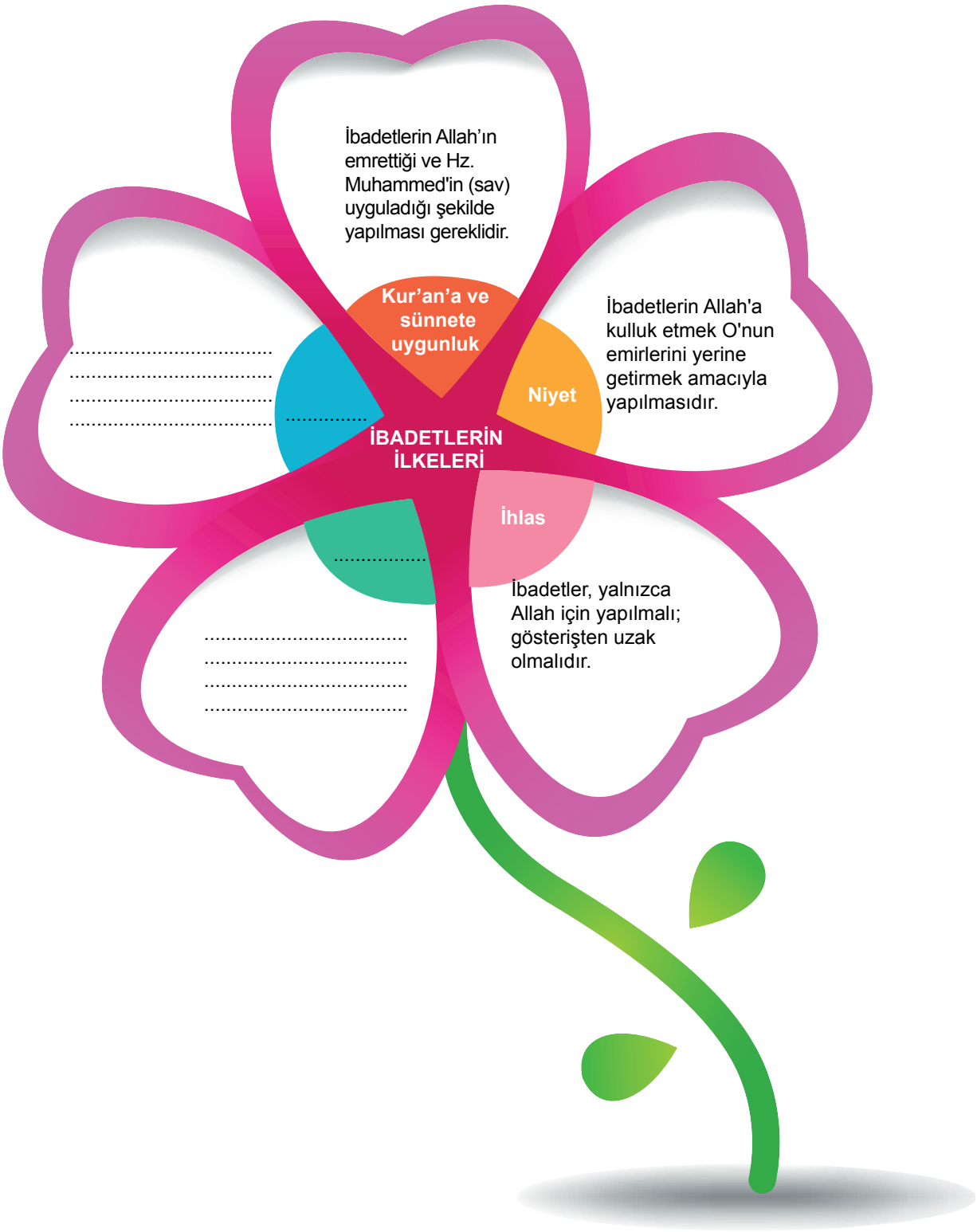

İSLAM'DA İBADET

Lise öğrencisi Hasan, hafta sonu dedesinin kütüphanesini düzenlerken rafların arkasına sıkışmış, eski bir defter bulur. Kapağı yıpranmış, sayfaları sararmış bu defterin üzerinde güzel bir el yazısıyla yazılmış şu başlık dikkatini çeker: "İbadetlerle Arınmak ve Hayatı Düzenlemek" Hasan önce bunun sıradan ders notlarından biri olduğunu düşünür. Fakat sayfaları karıştırırken kenara düşülmüş şu cümle dikkatini çeker: "İbadet sadece bedenle yapılan bir hareket değil, bireyin manevi dünyasında huzur bulduğu bir duraktır." Bu söz Hasan'ı şaşırtır. Çünkü ibadetleri bugüne kadar hep "yapılması gereken bir görev" gibi görmüştür. Oysa defterdeki bu farklı bakış açısı ilgisini çeker ve ibadetlerin insanın manevi dünyasını gerçekten nasıl etkilediğini anlamak için defterdeki notları takip etmeye karar verir. Sayfaları çevirdikçe ibadetlerin yalnızca belli şekillerden ibaret olmadığını, insanın ruhunu sakinleştiren ve ona güven veren bir tarafı olduğunu fark eder. Böylece Hasan, ibadetlerin hayatına nasıl yön vereceğini anlamak için bu notların peşinden gitmeye karar verir.

Birinci Adım

Hasan'ın yolculuğu "Temizlenme" sayfasıyla başlar. Defterde, huzurlu bir ibadet için önce hem bedensel hem de manevi bir hazırlığın şart olduğu yazılıdır. Hasan, ibadetin sadece o anı değil, o ana hazırlanma sürecini de kapsayan bir bütün olduğunu fark eder.

Hasan'a bu hazırlık aşamasında rehberlik edin. Sayfadaki görselleri inceleyerek; boy abdesti (gusül), abdest ve teyemmümün temel şartlarını belirlemesine yardımcı olun.

a. Kaç numaralı görsel/görseller guslün farzlarını ifade etmektedir?

.....

.....

b. Kaç numaralı görsel/görseller abdestin farzlarını ifade etmektedir?

.....

.....

c. Kaç numaralı görsel/görseller teyemmümün farzlarını ifade etmektedir?

.....

.....

İkinci Adım

Hazırlıklarını tamamlayan Hasan, bir sonraki sayfada ibadetin belli bir disiplin çerçevesinde anlatıldığını görür. Defterde, "Dışarıda şartlar tamamlanmadan, içeride huzura ulaşılamaz." uyarısı vardır. Hasan buradaki her adımın bir sonrakine bağlanan bir yolculuk olduğunu fark eder.

Başlangıç noktasından itibaren ibadetle ilgili; önce hazırlık şartlarını, ardından temel rükünleri doğru sırayla takip ederek Hasan'ı labirentten çıkarın. Labirentin tam ortasındaki boşluğa ise tüm bu şartların hangi ibadete ait olduğunu yazın.

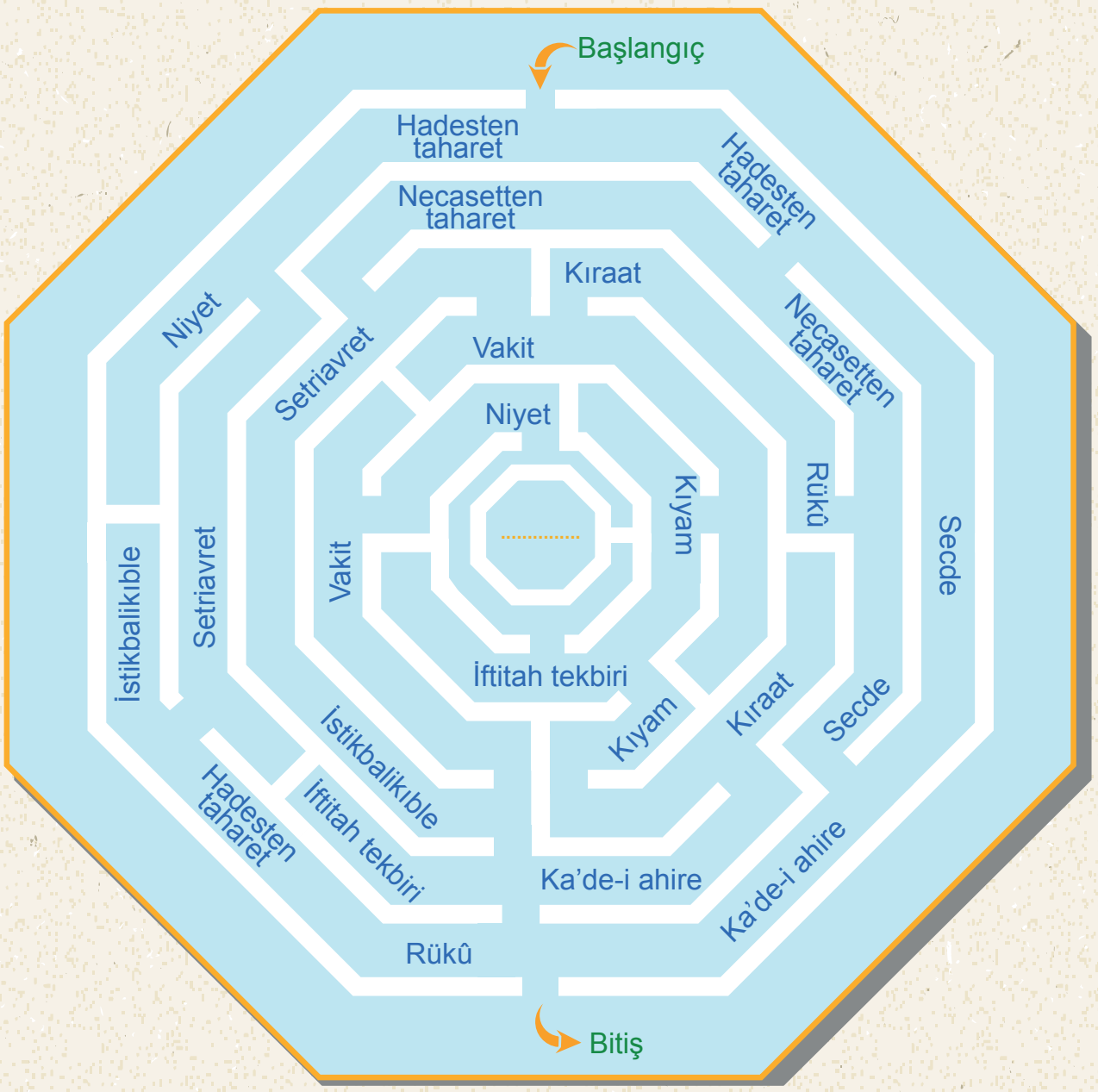

Hasan labirentte ilerlerken bazı kavramların aslında başka anlamlarının da olduğunu fark eder. Defterin içindeki görseller, bu kavramları zihninde somutlaştırarak ona her adımın bir anlamı olduğunu hatırlatır.

Defterdeki görselleri labirentteki ilgili kavramlarla eşleştirin. Bu görsellerin Hasan'a kavramlarla ilgili hangi anlamlar hatırlatmış olabileceğini kısaca açıklayınız.

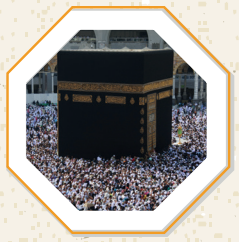

Eşleşen kavram: .....
Bu görsel: .....
.....

Eşleşen kavram: .....
Bu görsel: .....
.....

Eşleşen kavram: .....
Bu görsel: .....
.....

Eşleşen kavram: .....
Bu görsel: .....
.....

Eşleşen kavram: .....
Bu görsel: .....
.....

Eşleşen kavram: .....
Bu görsel: .....
.....

Sorumluluk Dereceleri

Yolculuğun sonuna gelen Hasan, her ibadetin sorumluluk seviyesinin farklı olduğunu görür.

Tablodaki ibadetleri hükümlerine göre sınıflandırarak Hasan'a sorumluluk derecelerini belirlemesine (✓) ile işaretleyerek yardımcı olun.

İBADET ÇEŞİTLERİ	FARZ	VACİP	SÜNNET	MENDUP
Teravih namazı				
Akşam namazı				
Abdestliyken namaz vakti tekrar abdest almak				
Kurban kesmek				
Ramazanda oruç tutmak				
Vitir namazı				
Öğle namazı				
Suyu üç yudumda içmek				
Misafire ikramda bulunmak				
Bayram namazı				

İBADETLE YÜKSELEN İNSANLIK

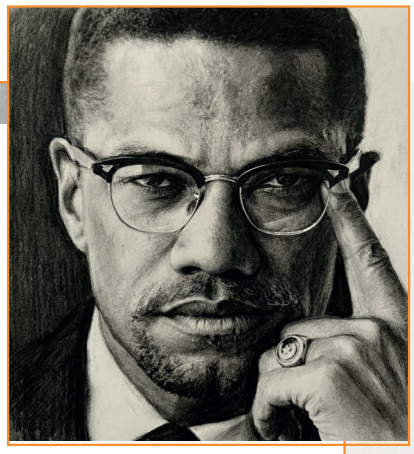

İbadetler, insanı Allah'a yakınlaştıran ve aynı zamanda güzel ahlaka yönlendiren temel eylemlerdir. Bu yönlendirici etki, bireyde sabır, disiplin, manevi olgunluk ve yardımlaşma duygularını geliştirir. Bireyin iç dünyasında başlayan bu değişim zamanla toplumsal hayata da olumlu biçimde yansır. Nitekim ibadet, farklı hayat deneyimlerini ortak bir anlam zemininde buluşturarak insanlar arasında saygı, güven ve kardeşlik bağlarını güçlendirir, toplumsal dayanışmayı besler ve ortak değerler etrafında birlik oluşturur. Bu bağın somut ve etkili bir örneği, özgürlük ve adalet mücadelesiyle tarihe damga vuran Malcolm X'in Mekke'deki hac deneyiminde açıkça görülür. Farklı ırk, kültür ve sosyal statüden insanların aynı amaçla bir araya gelerek ibadet etmesi, İslam'ın ibadetlerinde yer alan evrensel ve insanı yücelten anlayışı görünür kılmıştır. İslam'la tanıştıktan sonra hayatında köklü bir dönüşüm yaşayan Malcolm X, hac sırasında "daha önce hiç şahit olmadığım şekilde, dünyanın dört bir yanından gelen her renkten insanın birlik ve kardeşlik ruhunu gördüm" diyerek ibadetin önyargı ve ayrımcılığı aşan gücünü vurgulamıştır. Bu gözlemlerini daha sonra kaleme aldığı Mekke Mektubu'nda aktaran Malcolm X, ibadetin yalnızca bireysel bir sorumluluk olmadığını vurgulamıştır. Ona göre ibadet, toplumsal bağları güçlendiren ve adalet ile ahlak bilincini besleyen bir etkiye sahiptir. Bu düşüncesini şu sözleriyle çarpıcı biçimde ifade etmiştir: "İslam, ırkçılık problemini ortadan kaldırabilecek tek güçtür..." Bu ifade, ibadetin bireyde başlattığı ahlaki dönüşümün zamanla topluma yayılarak bireysel bilinçten toplumsal bilince uzanan etkisini açıkça ortaya koyar.

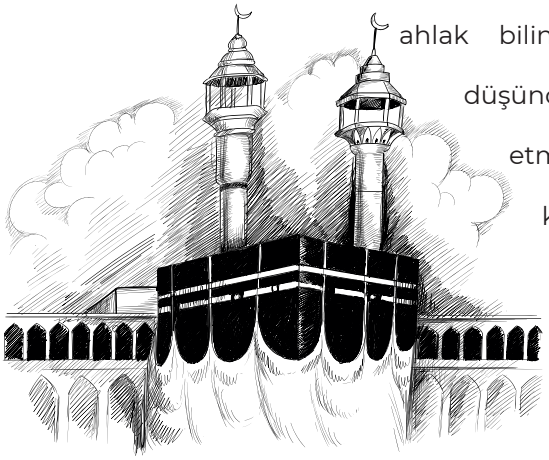

Aşağıdaki soruları verilen metne göre birbirinden bağımsız olarak cevaplayınız.

1. **Malcolm X'in Mekke'deki hac deneyimi, İslam'ın hangi özelliğini en somut şekilde görünür kılmıştır?**

   A) Farklı milletlerden insanları kardeşlik ruhuyla birleştirmesi
   B) Sosyal statü farklarının ibadet sırasında açıkça korunması
   C) İbadetlerin bireysel birer sorumluluktan ibaret olması
   D) Haccın yılın belirli bir zaman diliminde yapılması
   E) Haccın belirli bir coğrafyada yapılması

2. **Metinde geçen** "İslam, ırkçılık problemini ortadan kaldırabilecek tek güçtür..." **ifadesiyle anlatılmak istenen düşünce aşağıdakilerden hangisidir?**

   A) İbadetlerin bireyin iç dünyasında huzur ve manevi denge sağlaması, böylece kişinin önyargılardan uzaklaşarak daha barışçıl ilişkiler kurmasına zemin hazırlaması
   B) Toplumsal düzenin gelenek, kurallar ve dini değerlerle sürdürülmesi sayesinde bireyler arasında uyum ve eşitliğin korunması
   C) İbadetlerin bireylerin sosyal ilişkilerinde sınırlı ama yönlendirici bir etki oluşturarak ayrımcılığın azalmasına katkı sunması
   D) İslam'ın bireysel sorumlulukları ön plana çıkararak kişiyi manevi olgunluğa ulaştırması ve böylece ayrımcılıktan uzak bir yaşam tarzı kazandırması
   E) İslam'ın evrensel değerleriyle farklı toplumları ortak bir kardeşlik ve eşitlik zemininde buluşturması

3. **Malcolm X gibi bir ibadet deneyimi yaşadığınızı varsaydığınızda, bu deneyimin düşünce dünyanızı ve davranışlarınızı nasıl etkileyebileceğini yazınız.**

4. **İbadetin insanın günlük hayatındaki tutum ve davranışlarını nasıl etkileyebileceğini metinden bir örnekle açıklayınız.**

5. **Metinde ibadetin toplumsal ilişkileri olumlu yönde etkilediğini gösteren bir örnek verilmiştir. Siz de farklı ibadetlerin toplumsal ilişkilere etkisini bir örnekle açıklayınız.**

Malcolm X'in hac deneyimiyle nasıl dönüştüğünü somut bir örnek üzerinden gördük. Bir insanın hayatını bu denli değiştirebilen gücü tam olarak kavrayabilmek için o değişimin arkasındaki kavramları doğru tanımlamamız gerekir.

Buna göre aşağıdaki görselleri ve örnek olarak açıklaması verilen kavramı inceleyiniz. İbadetlerin insana kazandırdıklarıyla ilgili diğer kavramların açıklamasını örnekteki gibi yazınız.

Malcolm X'in hayatından verilen örnekten hareketle aşağıdaki tabloda yer alan her bir cümleyi dikkatlice okuyunuz. İfadeyi doğru buluyorsanız "Katılıyorum"**, doğru bulmuyorsanız** "Katılmıyorum" **seçeneğini (✓) ile işaretleyiniz. Tercihinizin gerekçesini, ilgili cümlenin karşısındaki boşluğa yazınız.**

Cümleler	Katılıyorum	Katılmıyorum	Katılma/Katılmama Gerekçeniz
İslam'da ibadetler insanın varoluş amacıyla uyumlu yaşamasına imkân sağlar.			
İslam'da temel ibadetlerin insana kazandırdıkları bireysel alanla sınırlıdır.			
Zekât, kişiyi malını paylaşmaya yönlendirerek toplumsal dayanış-mayı güçlendirir.			
Ramazan orucu, bireyler arasında sosyal dayanışmayı artırarak toplumsal birlikteliği güçlendiren önemli bir ibadettir.			
Namaz, bireysel bir ibadet olduğu için kişiyi yalnızlaştırır.			
Oruç, nefsine karşı direnerek insana manevi bir arınma sağlar.			
İbadetlerde ihsan, gösteriş yapma amacı taşır ve bu yüzden yapılan ibadet kabul edilmez.			
Hac, farklı ırklardan ve milletlerden insanların bir araya gelerek kar-deşlik duygularının pekiştirilmesini sağlar.			

Merhaba gençler! Haftaya dersimizde "İbadetin hayatımızdaki yeri" konusunu işleyeceğiz. Konuyu kitaplarda yer alan tanımlarla sınırlandırmayacağız. Günlük hayatta yerine getirdiğiniz ibadetlerin sizi nasıl etkilediğini, davranışlarınıza ve insanlarla olan ilişkilerinize nasıl yansıdığını sorgulayan bir ödev hazırlayın. Ödevlerinizi haftaya dersimizde kontrol edeceğim.

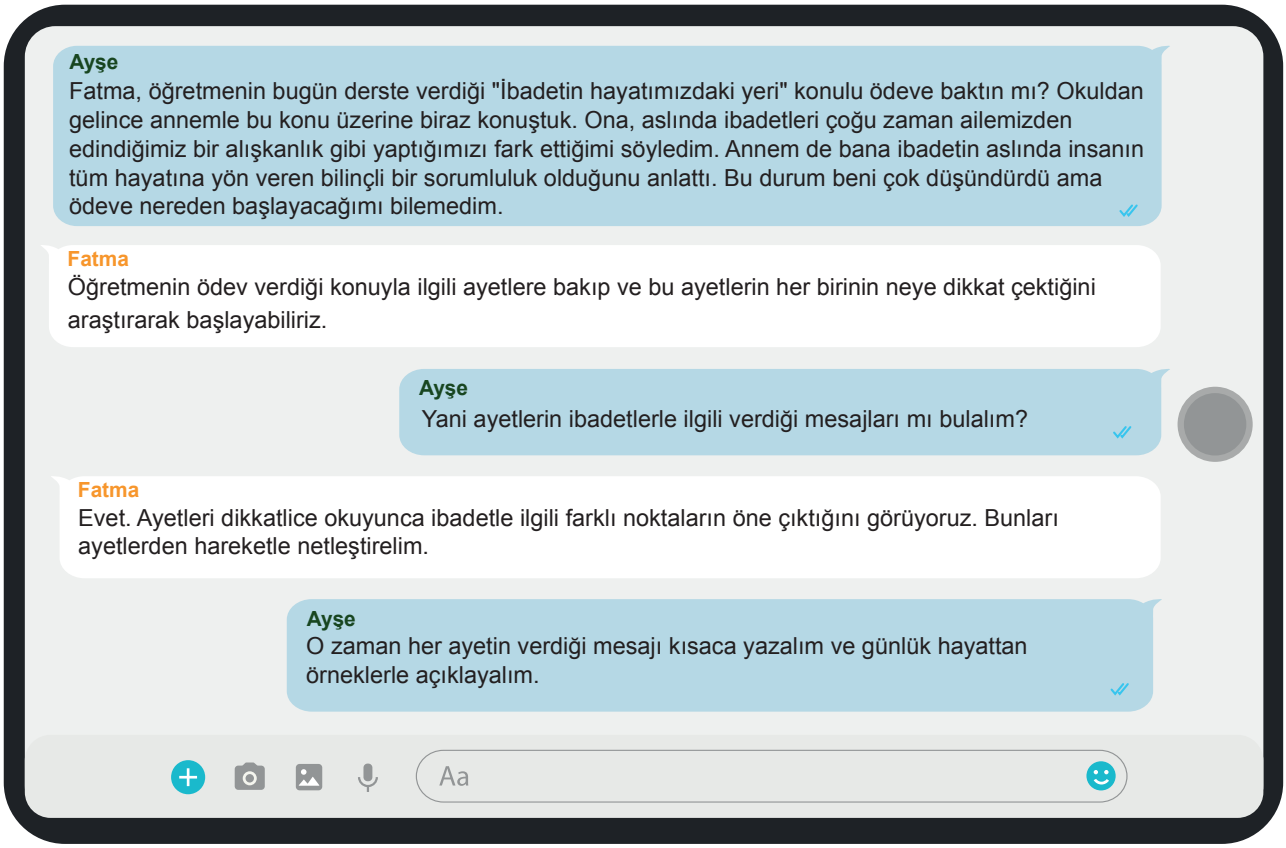
Ayşe
Fatma, öğretmenin bugün derste verdiği "İbadetin hayatımızdaki yeri" konulu ödeve baktın mı? Okuldan gelince annemle bu konu üzerine biraz konuştuk. Ona, aslında ibadetleri çoğu zaman ailemizden edindiğimiz bir alışkanlık gibi yaptığımızı fark ettiğimi söyledim. Annem de bana ibadetin aslında insanın tüm hayatına yön veren bilinçli bir sorumluluk olduğunu anlattı. Bu durum beni çok düşündürdü ama ödeve nereden başlayacağımı bilemedim.
Fatma
Öğretmenin ödev verdiği konuyla ilgili ayetlere bakıp ve bu ayetlerin her birinin neye dikkat çektiğini araştırarak başlayabiliriz.
Ayşe
Yani ayetlerin ibadetlerle ilgili verdiği mesajları mı bulalım?
Fatma
Evet. Ayetleri dikkatlice okuyunca ibadetle ilgili farklı noktaların öne çıktığını görüyoruz. Bunları ayetlerden hareketle netleştirelim.
Ayşe
O zaman her ayetin verdiği mesajı kısaca yazalım ve günlük hayattan örneklerle açıklayalım.
Aa

Bu yazışmada Ayşe ve Fatma'nın paylaştığı konuyu destekleyen ayet/ayetleri (✓) ile işaretleyiniz.

- ◯ "Ben cinleri ve insanları, ancak bana kulluk etsinler diye yarattım." (Zariyat suresi, 56. ayet)
- ◯ "Onlar sana indirilene de senden önce indirilenlere de inanırlar. Ahirete de kesin olarak inanırlar." (Bakara suresi, 4. ayet)
- ◯ "Ey insanlar! Sizi ve sizden öncekileri yaratan Rabbi'nize ibadet edin ki Allah'a karşı gelmekten sakınasınız." (Bakara suresi, 21. ayet)
- ◯ "Varlığı ilkin yaratan, sonra bunu tekrar eden O'dur ve bu O'nun için pek kolaydır. Göklerde ve yerde en yüce sıfat O'nundur. O mutlak galiptir, hikmet sahibidir." (Rum suresi, 27. ayet)

Aşağıda verilen ayetlerin mesajlarını, annesinin Ayşe'ye sunduğu bakış açısından hareketle ayetlerin verdiği mesajı birer cümle ile yazınız ve bu mesajlara günlük hayattan birer örnek veriniz.

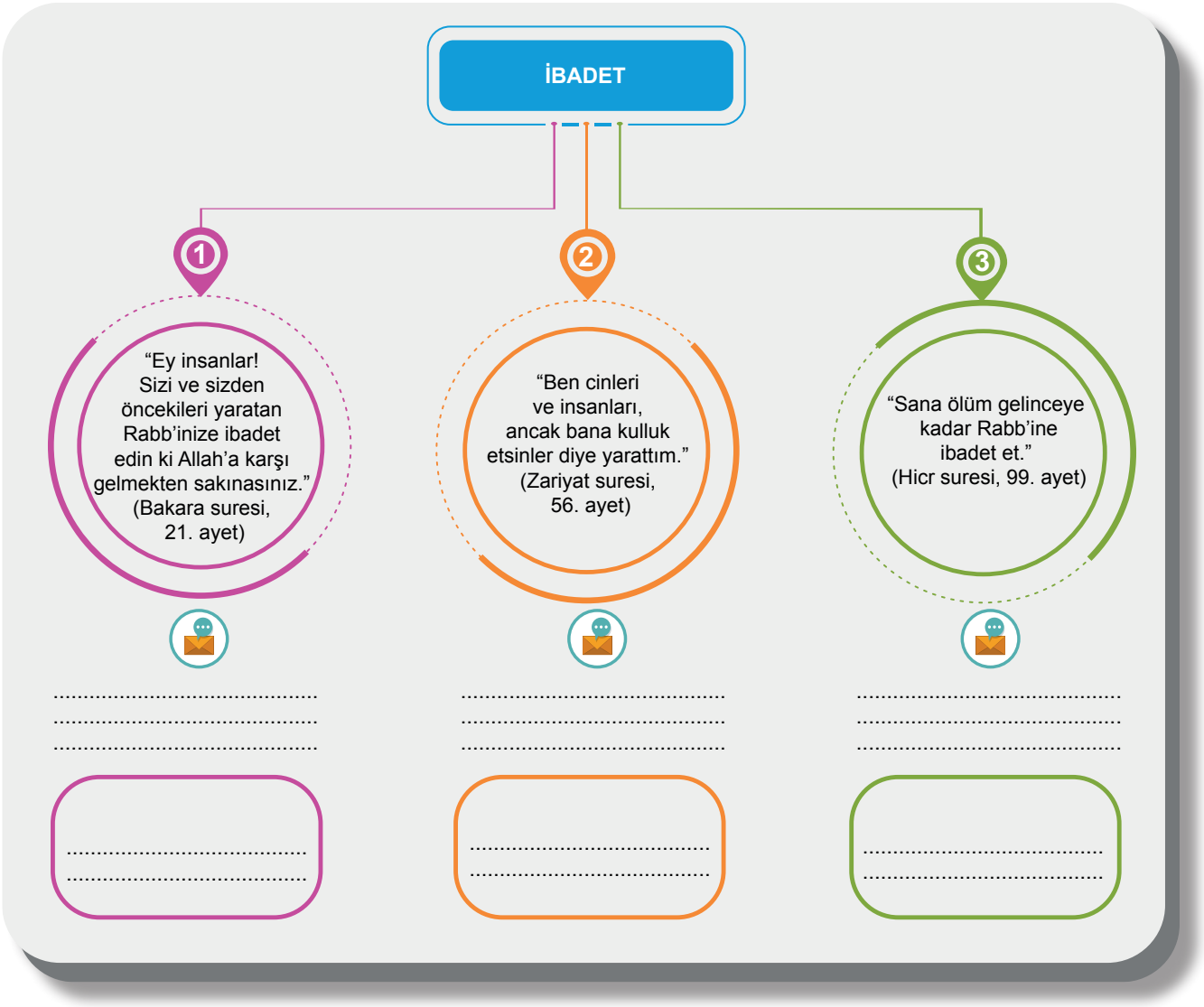
İBADET
1
"Ey insanlar! Sizi ve sizden öncekileri yaratan Rabb'inize ibadet edin ki Allah'a karşı gelmekten sakınasınız." (Bakara suresi, 21. ayet)
2
"Ben cinleri ve insanları, ancak bana kulluk etsinler diye yarattım." (Zariyat suresi, 56. ayet)
3
"Sana ölüm gelinceye kadar Rabb'ine ibadet et." (Hicr suresi, 99. ayet)

Numaralandırılmış ayetleri inceleyiniz. Aşağıdaki ifadelerin hangi ayetle ilişkili olduğunu belirleyerek verilen başlıkların altına ayetin sure adını ve ayet numarasını yazınız.

Süreklilik

.....

.....

Yaratılış Amacı

.....

.....

Sorumluluk ve Sınırlar

.....

.....

Ayşe ve Fatma, yaptıkları araştırmanın sonucunda “kulluk” **kavramının temel ibadetlerle sınırlı olmadığını fark etmişlerdir. Siz de Zariyat suresi 56. ayetinin mesajını dikkate alarak kulluk eden birisinden beklenen davranışları örnekteki gibi yazınız.**

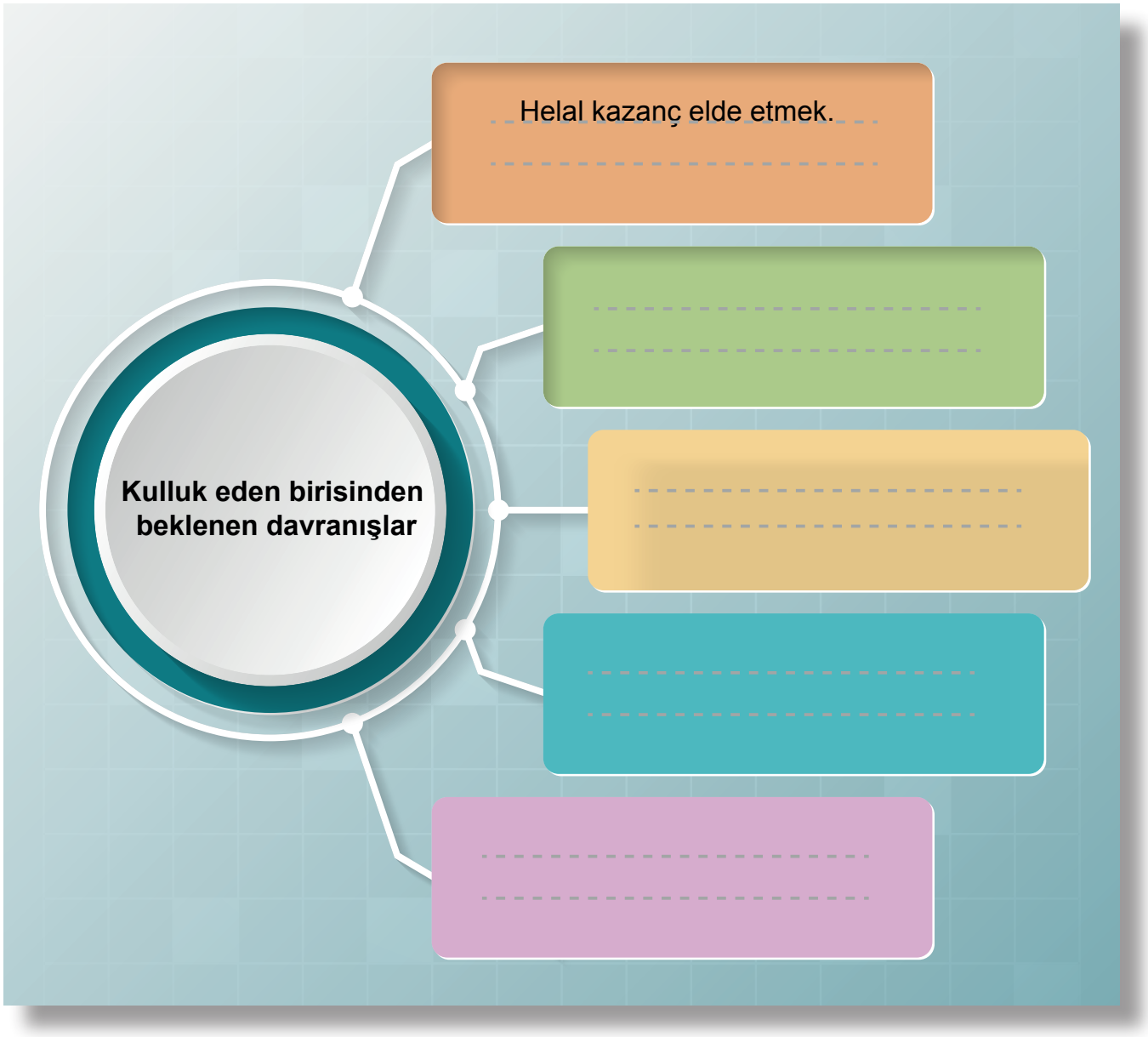

NOTLAR